

Starý český nápis na márnici v Charvátích

Ondřej Bláha

Márnice v Charvátích (obec asi 6 km jižně od Olomouce), která stojí na hřbitově u místního kostela sv. Jana Křtitele, je stavbou, jejíž historie není dobře zdokumentována. Dokonce i doba vzniku této stavby je v seznamu nemovitých kulturních památek bývalého okresu Olomouc pouze odhadována na základě technického a slohového zhodnocení, a to zhruba do 17. století.¹ Pan P. Psota, který se spolu s dalšími charvátskými farníky zabývá rekonstrukcí této stavby, mě před časem upozornil na velmi zašlý a nečitelný nápis, jenž je doposud ve zbytcích patrný na kdysi omítnutém pruhu zdi těsně pod střechou márnice, a poskytl mi fotografii márnice z přelomu 19. a 20. století, která tento nápis zachycuje v poněkud čitelnější podobě.

¹ KONEČNÝ, Pavel, ed. (1997). *Seznam nemovitých kulturních památek okresu Olomouc*. Olomouc: Památkový ústav, s. 40. Márnice je v tomto *Seznamu* evidována pod č. 1823/2.

Bylo tedy možné (po určitém úsilí) přečíst přímo z fotografie a částečně ověřit i v terénu na zachovaných zbytcích původní omítky, že nápis reprodukuje konec 3. verše a celý 4. verš žalmu 102 (resp. 101 podle Vulgáty), jenž je modlitbou člověka (snad krále Davida), který vyjadřuje své ponížení a sklíčeně se obrací k Bohu s prosbou o utěšení. Přesné znění nápisu na zdi márnice v Charváttech je:

Uslyss Mne Nebot gsu zhinuli Gakozto Dim Dnowe Mogi a Kosti me Gako Drzewo zsechly gsu se

V Českém ekumenickém překladu bible zní příslušná pasáž takto: (...) *nakloň ke mně ucho, v den, kdy volám, pospěš, odpověz mi! Mé dny se v dým obrazení, mé kosti jsou rozpálené jako ohniště*. Volba biblického verše koresponduje s účelem stavby, která sloužila (po zrušení hřbitova kolem kostela sv. Jana Křtitele) též jako kostnice.

Z jazykových nuancí nápisu na márnici se zdá, že se jeho autor opíral nejspíš o text prvního vydání tzv. Severýnovy bible, vytištěné v r. 1529 v dílně pražského tiskaře Pavla Severýna z Kapí hory (zemřel 1553/1554).² Citovaný úryvek ze žalmu má v této bibli znění *vsslyss mne: Nebot jsú zhyynuli yakžto dým dnowé moji: a kosti mé jako drzewo zsechly jsú se*.³ Méně pravděpodobná (ale nikoli vyloučená) je možnost, že autor nápisu převzal znění veršů z nějakého samostatně vydaného žaltáře nebo kancionálu. Podobnost s nápisem – menší však než v případě Severýnovy bible – je patrná i při srovnání s překladem téže pasáže v prvním vydání Svatováclavské bible, resp. jejího svazku z r. 1715, obsahujícím první část Starého zákona (*wyslyš mne. Nebo zhyynuli jako dým dnowé moji: a kosti mé jako dřevo seschli*).

Skutečnost, že márnice v Charváttech byla postavena nejspíš v 17. století, tedy asi až v době protireformační, kdy se na starší české překlady Bible pohlíželo s podezřením, by hovořila spíš pro užití textu Svatováclavské bible než bible Severýnovy (jejíž nakladatel byl navíc znám svým luterstvím, které se projevilo i v produkci jeho tiskárny). Rovněž pravopisné odchylky v textu na zdi márnice (*zhinuli, Dim*), příp. další zvláštnosti a variace (*zsechly*), by byly nejspíš korigovány, pokud by měl autor nápisu před očima text Severýnovy bible – svým charakterem odpovídají období rozkolísané normy kulturní češtiny (tj. v 17. či 18. stol.; i v prvním vydání Svatováclavské bible je ostatně [*kosti*] *seschli* s měkkým *i* místo *y*). Ale

² *Biblij Česka W starem miestije Prazskem Wytisstiena: Cum gratia. et Privilegio Regiae Maiestatis. W starem miestije Prazskem: nakladem skrze mne Pawla Seweryna z Kapij Hory, 1529.*

³ Za určení pravděpodobné předlohy nápisu děkuji kolegovi dr. R. Dittmannovi z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. První vydání Severýnovy bible charakterizuje po jazykové i překladové stránce KYAS, Vladimír (1997). *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha: Vyšehrad, s. 140–142.

pozměňovat a komolit, např. při občasném obnovování nápisu (kdy restaurátor již neměl k dispozici předlohu), bylo jistě možno právě i text starší, převzatý z předbělohorského překladu bible.

Při odhadování historie nápisu není bez významu, že se obyvatelé Charvát ve 2. polovině 16. století projevovali kolísavě, pokud jde o věci víry a konfesijní příslušnost – r. 1557 tamní farář vysluhoval Večeři Páně pod obojí způsobou (přes zákaz olomouckého biskupa Marka Kuena) a po určitý čas v Charváttech vedle faráře katolického působil i evangelický pastor (Jiří Chobides, blíže neznámý).⁴ Není tedy vyloučeno, že se první vydání Severýnovy bible mohlo do Charvát dostat právě s nějakým nekatolickým kazatelem či díky dnes neznámému příznivci luterství mezi obyvateli Charvát⁵ a zůstat ve farní knihovně nebo mezi lidmi ještě dlouho po r. 1620 a období intenzivní rekatolizace. Známý *Klíč*, sestavený A. Koniášem,⁶ totiž ve svém vydání z r. 1729 sice jako „neporušenou“ uznává jediné Svatováclavskou bibli (na s. XLIX), ale obě vydání Severýnovy bible uvádí (na s. 9) jen s poznámkou „cor“, tj. nikoli jako tituly nežádoucí, ale jako knihy, které je možno „polepšiti“ (s. XCII).

I když identifikace předlohy nápisu na márnici v Charváttech (tj. Severýnova bible) není úplně jistá, dokumentuje tato epigrafická památka přinejmenším fakt, jak poměrně volně byly v pobělohorské době (a v 19. století) možnosti nakládání s různými textovými variantami při tradování částí bible – dokonce i tehdy, když byl nápis umístěn na budově v majetku církve.

PhDr. Ondřej Bláha, Ph.D.
Katedra bohemistiky
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého
Křížkovského 10
771 80 Olomouc
ondrej.blaha@upol.cz

⁴ DOSTÁL, Josef – ŘÍKOVSKÝ, František (1935). *Vlastivěda moravská. II (Místopis Moravy)*, č. 58a, *Olomoucký okres*. Brno: Nákladem musejního spolku v Brně, s. 244.

⁵ Dnes je nejbližší exemplář Severýnovy bible ve vydání z r. 1529 uložen ve Vědecké knihovně v Olomouci (sign. II 630.474) – tisk pochází z majetku Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci a neobsahuje žádnou stopu (vpisek, ex libris apod.), která by naznačovala, že by byl někdy v majetku fary nebo nějakého jednotlivce se vztahem k Charvátům.

⁶ KONIÁŠ, Antonín (1729). *Clavis Haeresim claudens et aperiens: Klíč Kacířské Bludy K rozeznánj otwjragicý, K wykořeněnj zamjkagicý*. W Hradcy Králowe: v Wáclawa Jana Tybely.